

VALLÁSI PROGNÓZIS: A 2022-ES NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEINEK ELŐREJELZÉSE ÉS ÉRTELMEZÉSE

RELIGIOUS PROGNOSIS: PREDICTION AND INTERPRETATION OF THE 2022 CENSUS RESULTS

Csikós Nándor¹, Máté-Tóth András²

¹PhD, tudományos segédmunkatárs, HUN-REN–SZTE „Convivence” Vallási Pluralizmus Kutatócsoport, Szeged
csntact@gmail.com

²az MTA doktora, egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Vallástudományi Tanszék, Szeged
kutatocsoport-vezető, HUN-REN–SZTE „Convivence” Vallási Pluralizmus Kutatócsoport, Szeged
matetoth@rel.u-szeged.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A rendszerváltás óta a 2022. évi népszámlálás a negyedik, amelyben van felekezeti hovatartozásra vonatkozó kérdés is. A kelet-közép-európai régióban már az 1990-es évek óta csökken a felekezetekhez tartozók száma. A felekezethez nem tartozók és a nem válaszolók aránya is folyamatosan változik a társadalomban. E három kategória alakulása lehetőséget ad a 2022-es magyarországi népszámlálás vallásra vonatkozó előrejelzésére, validálásra, illetve a változások értelmezésére. A régió négy országának (Ausztria, Csehország, Horvátország és Szlovákia) 1991–2021 közötti adatai alapján idősoros vizsgálatot végeztünk, és megbecsültük a magyarországi adatok alakulását. Összesen négy scenáriót állítottunk fel. Eredményeinket a többi ország adatai alapján validáltuk, és megállapítottuk, hogy a harmincéves nemzetközi adatokon alapuló becslések a legpontosabbak ebben a négy országban. Hazánk 2022-es népszámlálás adatai alapján a harminc- és húszéves nemzetközi adatokon alapuló becslések bizonyultak a legpontosabbnak. A négy legnagyobb hazai egyház hívőinek számát is becslők. Eredményeink alapján a Római Katolikus Egyház taglétszáma a vártnál is jobban csökkent.

ABSTRACT

The 2022 census is the fourth since the fall of communism to include a question on religious affiliation. In the East Central European region, the number of people belonging to a particular denomination has been falling since the 1990s. Both the proportion of unaffiliated respondents and the proportion of non-respondents in society have changed steadily. The evolution of these three categories provides an opportunity to predict, validate, and interpret changes in religion

in the 2022 Hungarian census. Using data from four countries in the region (Austria, the Czech Republic, Croatia, and Slovakia) for the period 1991–2021, we conducted a time series analysis and estimated the evolution of the data for Hungary. A total of four scenarios were constructed. We validated our results with data from the other countries and found that the estimates based on thirty years of international data are the most accurate in these four countries. Based on Hungary's 2022 census data, estimates based on thirty and twenty years of international data were found to be the most accurate. We also estimated the number of adherents of the four largest churches in the country. Our results show that membership in the Roman Catholic Church has declined more than expected.

Kulcsszavak: vallás, népszámlálás, előrejelzés, Kelet-Közép-Európa

Keywords: religion, population census, prediction, East Central Europe

BEVEZETÉS

Magyarországon a rendszerváltás óta az idei, 2022-es népszámlálás a negyedik országos nagy összeírás. A népszámlálás kérdései kitérnek a vallási hovatartozásra. Cikkünkben az erre adott válaszokat elemezzük a hazai és a nemzetközi trendeket vizsgálva. Célunk megbecsülni a hazai felekezetekhez tartozók, a felekezetekhez nem tartozók és a nem válaszolók arányát 2022-ben, valamint ugyanazzal a módszerrel becsülni a nagyobb egyházak (római katolikus, református, evangélikus és görögkatolikus) létszámát is. Olyan országokat választottunk a kelet-közép-európai régióból, ahol a 2021/22-es népszámlálási adatok már a rendelkezésünkre álltak. Magyarországon a 2011-es népszámlálás során nem várt eredmények születtek a vallási megoszlás tekintetében, amit a legtöbben a rossz kérdésfeltevésnek tulajdonítanak.

Hasonló eredmények figyelhetők meg a többi vizsgált országban is, és a legújabb felmérés eredményei alapján ismét fordult az arány a felekezetekhez nem tartozók és a nem válaszolók között (három országban). Statisztikai módszerekkel négy különböző scenáriót állítottunk fel, amelyekben becsülni a hazai felekezetekhez tartozók, a felekezetekhez nem tartozók és a nem válaszolók arányát. A becslések pontosságának elemzésével választottuk ki a legvalószínűbb forgatókönyvet. A frissen megjelent magyarországi adatokat egészen pontosan becsültük meg. Látható, hogy nálunk nem fordult meg a trend, tovább nőtt a nem válaszolók aránya. Hazai adatok alapján a római katolikus egyház veszítette a legtöbb tagot, becsléseinket meghaladó létszámot, míg a Hit Gyülekezete tudott gyarapodni a legjobban a húszezer taggal rendelkező egyházak közül.

MINTA ÉS MÓDSZER

Népszámlálási adatok

Magyarországon a rendszerváltás után először 1992-ben történt országos szintű összeírás, majd 2001, 2011 és 2022-ben. A legutóbbi 2022 októberében kezdődött, és 2023 szeptemberében hozták nyilvánosságra a részletes adatokat, amelyek a vallási adatokat is tartalmazzák. A többi négy országban is ezekben az időpontokban történtek országos felvételezések. Horvátországban 1991-ben nem történt ilyen, mivel még Jugoszlávia része volt, Ausztriában személyiségi jogi megfontolásokból a felekezeti hovatartozást nem lehetett jelölni 2011-ben (1. táblázat). Az országok kiválasztásánál jelentős szerepe volt annak, hogy már legyen előzetes vagy részletes, friss 2021/22-es népszámlálási adat, valamint hazánkkal egy régióba tartozzon az adott ország (Kelet-Közép-Európa és keresztény többség).

1. táblázat. Népszámlálási adatok 1991 és 2021 között (Csikós Nándor szerkesztése)

	Népszámlálás éve				Felmérést végző hivatal weboldala
	1991/2	2001	2011	2021/2	
Magyarország	✓	✓	✓	X	https://www.ksh.hu
Ausztria	✓	✓	X	✓	https://www.statistik.at/
Csehország	✓	✓	✓	✓	https://www.czso.cz/csu/czso/home
Horvátország	X	✓	✓	✓	https://dzs.gov.hr/en
Szlovákia	✓	✓	✓	✓	https://slovak.statistics.sk/

Statistikai elemzés

Minden ország minden egyes évéhez kiszámoltuk a felekezetekhez tartozó, a felekezetekhez nem tartozó és a nem válaszolók/ismeretlen választ adók százalékos arányát a teljes népességhez képest. A következő képlettel számoltuk ki országonként az évek közötti változás arányát, ahol VA a két időpont közötti változás aránya, T_1 az adott időpont, míg T_0 a T_1 -nél eggyel korábbi időpontot jelöl:

$$VA = \frac{T_1 + T_0}{T_0} \times 100$$

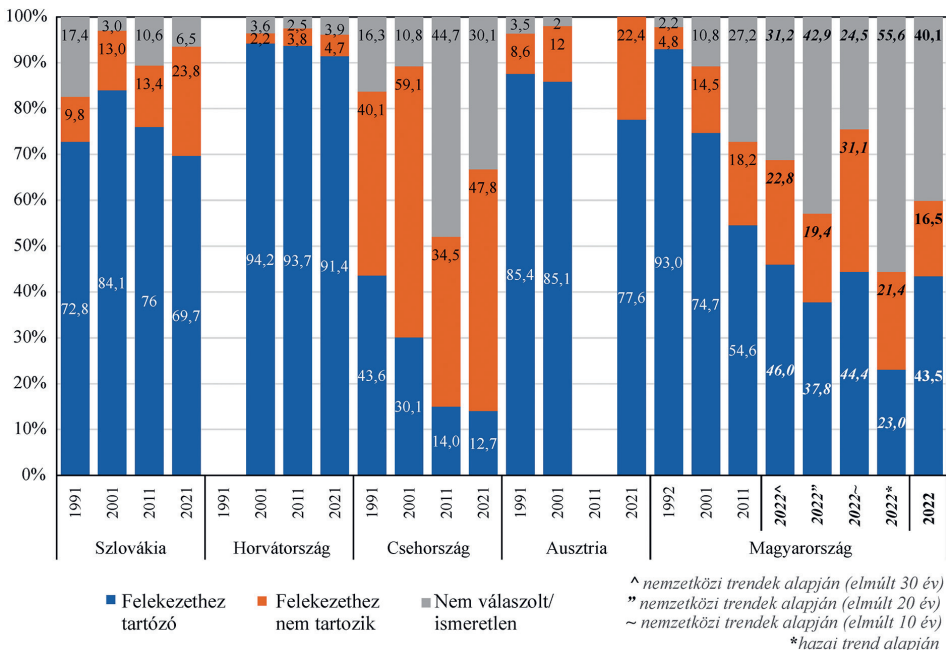
A kiszámított változások arányai alapján kategóriánként és országonként változástrendeket számoltunk, ezek alapján négy scenáriót állítottunk fel Magyarországon 2022-es népszámlálási eredményére és kizárólag a vallási kérdésre vonatkozóan. Az elsőben hosszú idősoros (1991–2021) nemzetközi trendek (négy ország) alapján becsültük a három kategória megoszlását. A második scenárióban húszéves nemzetközi adatok alapján becsültünk. A harmadikban ugyanazt a módszert alkalmazva még rövidebb időtáv (2011–2021) változásai alapján becsültünk. A negyedik verzióban a hazai trendek alapján számoltunk, az 1992, 2001 és 2011-es adatok alapján.

A különböző scenáriók eredményeit a 2022-es népszámlálás eredményein lehet validálni, amelyet 2023. szeptember végén hoztak nyilvánosságra. A többi ország adatain viszont már korábban elvégeztük a validálást, ugyanazzal a módszerrel becsültük a 2021-es külföldi népszámlálási adatokat, mint Magyarország esetén. A különböző scenáriók eredményeit összevetettük a tényleges, mért adatokkal. Eredményeink pontosságbecslésére az átlagos hibaszázalék-mutatót használtuk. A mért adatból kivontuk a becsült adatot, majd elosztottuk a mért adattal, és százal megszorozva százalékká alakítottuk:

$$\text{Hibaszázalék} = \frac{\text{valós adat} - \text{becsült adat}}{\text{valós adat}} \times 100$$

EREDMÉNYEK

A felekezethez tartozók aránya az elmúlt felmérések alapján minden országban fokozatos csökkenést mutat (vö. Inglehart, 2021; Pollack–Rosta, 2022). Számuk egyedül Szlovákiában növekedett a rendszerváltást követő években, majd itt is mérsékeltebb csökkenésbe fordult át a trend (1. ábra). A felekezethez nem

1. ábra. Felekezethez tartozók, nem tartozók és nem válaszolók vagy ismeretlen választ adók százalékos megoszlása a népszámlálások éveiben, valamint négy becsült scenárió Magyarországra vonatkozóan (Csikós Nándor szerkesztése)

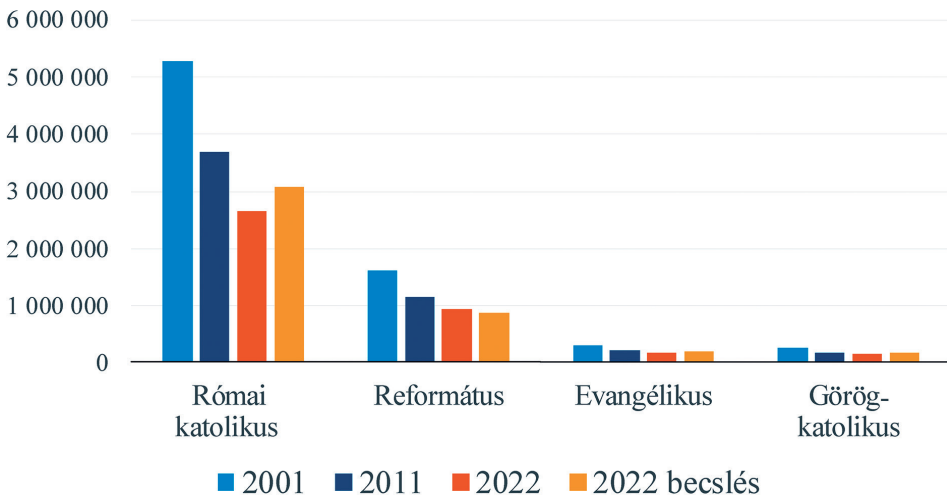
2. táblázat. Népszámlálási adatok alapján becscült értékek, mért adatok és a becscés átlagos százalékhiba (ASZH) értékei országos bontásban.
A szürke árnyalatok az alacsony hibaszázalékú becscéseket emelik ki (10% < , 20% < , 30% < , n. a. = nincs adat)
(Csikós Nándor szerkesztése)

	20 éves nemzeti adatok alapján		10 éves nemzeti adatok alapján		30 éves nemzetközi adatok alapján		20 éves nemzetközi adatok alapján		10 éves nemzetközi adatok alapján		Mért adat	
	Becscült	ASZH	Becscült	ASZH	Becscült	ASZH	Becscült	ASZH	Becscült	ASZH		
Szlovákia	Felekezethez tartozó	78,2	12,2	68,7	-1,5	67,1	-3,8	63,3	-9,2	55,5	-20,4	69,7
	Felekezethez nem tartozó	15,8	-33,6	13,8	-41,9	18,1	-23,9	21,0	-11,6	15,9	-33,2	23,8
	Nincs válasz / ismeretlen	19,6	202,6	37,5	477,1	12,5	92,0	18,5	184,5	29,6	356,0	6,5
Horvátország	Felekezethez tartozó	n. a.	n. a.	93,3	2,0	83,0	-9,3	78,9	-13,7	65,6	-28,2	91,4
	Felekezethez nem tartozó	n. a.	n. a.	6,5	38,8	5,0	6,2	5,5	16,1	3,6	-22,6	4,7
	Nincs válasz / ismeretlen	n. a.	n. a.	-2,2	-158,2	3,8	-2,3	6,0	55,1	10,5	172,4	3,9
Csehország	Felekezethez tartozó	8,1	-36,1	6,5	-48,6	13,8	8,8	13,3	4,5	11,5	-9,7	12,7
	Felekezethez nem tartozó	35,5	-25,6	20,2	-57,8	49,1	2,8	55,5	16,1	37,8	-21,0	47,8
	Nincs válasz / ismeretlen	160,8	434,3	302,4	904,8	34,9	15,8	58,3	93,7	115,7	284,3	30,1
Ausztria	Felekezethez tartozó	84,8	9,3	n. a.	n. a.	75,6	-2,6	71,7	-7,6	n. a.	n. a.	77,6
	Felekezethez nem tartozó	16,7	-25,2	n. a.	n. a.	16,0	-28,5	18,2	-18,8	n. a.	n. a.	22,4
	Nincs válasz / ismeretlen	1,1	n. a.	n. a.	n. a.	3,0	n. a.	4,1	n. a.	n. a.	n. a.	0

tartozók és a nem válaszolók aránya változó, de megfigyelhető, hogy a 2011-es népszámlálásokon a nem válaszolók nagyobb arányban voltak, mint a felekezeten kívüliek. 2021-re ez felcserélődött, és minden országban nagyobb arányban választották magukat az emberek felekezeten kívülinek. Az 1991-es és újabb nemzetközi adatok alapján számolt scenárió (2022[^]) úgymond követi a magyar trendet, jól beillik a sorba. Azonban a 2022~ scenárió azt a trendet mutatja, hogy a felekezeten kívüliek lesznek nagyobb arányban a nem választottakhoz képest. A harmadik verzió (2022*) a 2011-es felméréshez képest feleannyi felekezethez tartozót becsül, és az ország háromnegyede felekezeten kívüli vagy nem válaszoló.

Több scenárióra is végeztünk becsléseket – és azok alapján validációt – mind a négy országra. A szürke árnyalatú kiemelések segítenek az eredmények leolvásásában. A legkevesebb szürke árnyalat a tízéves nemzeti adatokon alapuló becslésnél látható, tehát ez volt a leggyengébben teljesítő becslés (2. táblázat). A második legrosszabbul teljesítők a húszéves nemzeti és a tízéves nemzetközi adatokon alapuló becslések. Eredményeink azt mutatják, hogy a húsz- és harmincéves nemzetközi adatokon alapuló becslések a legpontosabbak. A harmincéves nemzetközi adatok esetén a becslések 63 százalékánál 10 százalékon belüli volt a becslés hibaszázaléka. Ebben az oszlopban egyedül a szlovák nem válaszolók mutattak 30 százaléknál magasabb hibaszázalékot.

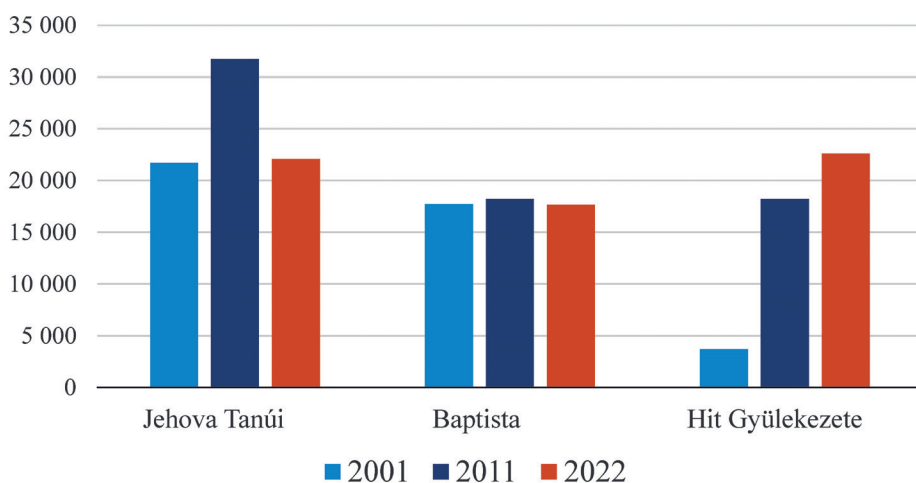
A nagyobb felekezetek változását is elemeztük, valamint ugyanazzal a módszerrel becsültük a 2022-es adatokat (2. ábra). A római katolikus egyház hívőinek száma jobban csökkent, mint ahogy az előjelzésünk mutatta a nemzetközi

2. ábra. A nagyobb vallási felekezetek megoszlása Magyarországon (2001, 2011, 2022) és az általunk becsült 2022-es adatok (Csikós Nándor szerkesztése)

adatok alapján. A református egyház pár ezer fővel több hívet tartott meg, mint amennyit becsültünk. Az evangélikus és a görögkatolikus egyházak esetén a becslések nagyon pontosak voltak, tehát az esetükben a nemzetközi trendeknek megfelelően alakult a taglétszámuk.

A kisebb, húszezer tagot számláló egyházak tagszáma ingadozó, de a Hit Gyülekezete folyamatos növekedést mutat (3. ábra).

3. ábra. Kisebbségi, húszezer taglétszámmal rendelkező egyházak hívőszámának változása (2001, 2011, 2022)
(Csikós Nándor szerkesztése)

KÖVETKEZTETÉSEK

A 2011-es népszámlálás meglepő eredményeket hozott hazánkban, erősen növekedett a nem válaszolók száma, és csökkent a felekezetekhez tartozók száma. Ezt itthon a rossz kérdésfeltevésnek tulajdonították (Dövényi–Németh, 2014), de a többi négy vizsgált országban is ugyanez a trend figyelhető meg. A 2021/22-es népszámlálás szintén érdekes eredményeket hozott a felekezeten kívüli és nem válaszolók/ismeretlen választ adók arányában a másik négy vizsgált országban. A felekezeten kívüliek nagyobb százalékban vannak jelen a legfrissebb felmérések alapján, ami azt jelenti, hogy a nem válaszolók állást foglaltak, és felekezeten kívülinek deklarálta magát a többség, ebből következően a felekezethez tartozók aránya minden vizsgált országban csökkent. Ezek alapján a harmadik scenárió (2022~) bekövetkezése igen valószínűnek tűnt, ami szintén a felekezethez nem tartozók arányát becsüli többre, mint a nem válaszolókét, de a friss eredmények megmutatták, hogy a nemzetközi tízéves trendekkel ellentétben hazánkban a nem

válaszolók aránya lett nagyobb (a húsz- és harmincéves nemzetközi trendeknek megfelelően). A hazai trendek alapján a harmadik scenárió (2022*) tűnt a legkevésbé valószínűnek, ilyen mértékben ugyanis sehol sem csökkent a felekezetekhez tartozók száma.

A becsléseink validációja kimutatta, hogy a hazai adatok alapján becsült értékek hibaszázaléka igen magas, tehát pontos becslésre egyáltalán nem használhatók. A nemzetközi adatok alapján becsült értékek validációja már sokkal pontosabb eredményt adott, ezek közül is a harmincéves nemzetközi adatok alapján becsült értékek mutatták a legalacsonyabb hibaértékeket (91%-a 30% alatti hibaértékek). A validáció eredményei alapján is az első és második scenárió mutatta a legpontosabb becslést a valós 2022-es eredményekhez képest. Mindkét esetben a felekezethez tartozók aránya az összlakosság felénél alacsonyabb szintre prognosztizálható (46%, illetve 44,4%). A nagyobb hazai egyházak tagságát is meglehetősen pontosan lehet becsülni a korábbi módszerrel. Egyedül a római katolikus egyház tagságát becsültük alá a nemzetközi trendek alapján, ami azt jelenti, hogy a környező országokénál nagyobb arányban csökkent a római katolikus hívők száma hazánkban.

IRODALOM

- Dövényi Zoltán – Németh Ádám (2014): A vallási diverzitás változása Magyarországon 2001 és 2011 között. *Területi Statisztika*, 54, 6, S. 550–573. <http://tinyurl.com/bdf5vk7s>
- Inglehart, Ronald F. (2021): *Religion's Sudden Decline. What's Causing It, and What Comes Next?* New York, NY: Oxford University Press, DOI: 10.1093/oso/9780197547045.001.0001, ISBN 9780197547045
- Pollack, Detlef – Rosta Gergely (2022): *Religion in der Moderne. Ein internationaler Vergleich*. 2., aktualisierte und erweiterte Auflage. (*Religion und Moderne*, Band 1) Frankfurt: Campus Verlag, ISBN 9783593512112